~ ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ ~

УДК: 338.24:338.27:338.45(477) **DOI: https://doi.org/10.32680/2409-9260-2025-6-331-7-16**

СТАН ТА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ ЕКОСИСТЕМ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

Кобік В.А., здобувач ступеню PhD спеціальності 051 «Економіка», Полтавський університет економіки і торгівлі, м. Полтава, Україна
e-mail: deuvonto@gmail.com
ORCID: 0009-0000-7086-5796

***Анотація**. Метою статті є дослідження сучасного стану підприємницьких екосистем України в умовах війни та визначення ключових викликів і можливостей їхнього розвитку у контексті повоєнного відновлення економіки. У дослідженні окреслено процес адаптації більшості бізнес-структур до кризових умов, а також висвітлено формування нових підприємницьких ініціатив, що зародилися безпосередньо під час війни. Стаття спрямована на аналіз структурних елементів підприємницької діяльності, їхньої взаємодії з іншими секторами економіки, а також оцінку впливу державної політики, міжнародної співпраці та інноваційних технологій на формування стійкої економічної моделі. Окреслено основні виклики, з якими стикається підприємницьке середовище у повоєнний період, зокрема фінансові обмеження, кадрові зміни та необхідність модернізації виробничих потужностей. Для досягнення поставленої мети були застосовані методи аналізу та синтезу, статистичний та порівняльний аналіз, а також моделювання можливих сценаріїв розвитку підприємницьких екосистем. Практична цінність статті полягає у визначенні стратегічних напрямів стимулювання підприємницької активності, зокрема через вдосконалення механізмів фінансування, цифровізацію бізнес-процесів та зміцнення регіональних кластерів.*
***Ключові слова:** підприємництво, підприємницька екосистема, бізнес-кластери, інновації, повоєнне відновлення, елементи підприємницької екосистеми.*

.

STATE AND DEVELOPMENT OF ENTREPRENEURIAL ECOSYSTEMS IN THE ECONOMY OF UKRAINE: CHALLENGES AND OPPORTUNITIES FOR POST-WAR RECOVERY

Victor Kobik, PhD candidate in the specialty 051 "Economics", Poltava University of Economics and Trade, Poltava, Ukraine
e-mail: deuvonto@gmail.com
ORCID: 0009-0000-7086-5796

***Abstract.** The purpose of the article is to study the current state of entrepreneurial ecosystems in Ukraine under wartime conditions and to identify key challenges and opportunities for their development in the context of post-war economic recovery. The research outlines the process of adaptation of most business structures to crisis conditions and highlights the emergence of new entrepreneurial initiatives that have formed directly during the war. The article analyzes the structural elements of entrepreneurial activity, its interaction with other sectors of the economy, and evaluates the impact of state policy, international cooperation, and innovative technologies on the formation of a stable economic model. The key challenges facing the entrepreneurial environment in the post-war period are outlined, including financial constraints, workforce changes, and the need for modernization of production facilities. To achieve the set objectives, methods of analysis and synthesis, statistical and comparative analysis, as well as modeling of possible scenarios for the development of entrepreneurial ecosystems were applied. The practical significance of the article lies in determining strategic directions for stimulating entrepreneurial activity, particularly through the improvement of financing mechanisms, business process digitalization, and strengthening of regional clusters. The article also emphasizes the role of international support in the process of economic stabilization, Ukraine's integration into global markets, and attracting investments to accelerate recovery. This makes it valuable for shaping a comprehensive state policy aimed at creating favorable conditions for entrepreneurship development in the context of global economic transformations.*
***Keywords:** entrepreneurship, entrepreneurial ecosystem, business clusters, innovations, post-war recovery, elements of the entrepreneurial ecosystem.*

JEL Classification: L260; O100; O310; O330; H560; F630

Постановка проблеми. Підприємницькі екосистеми відіграють ключову роль у забезпеченні економічної стабільності та розвитку держави, особливо в умовах повоєнного відновлення. Військові дії спричинили значні структурні зміни в економіці України, зокрема руйнування виробничих потужностей, скорочення доступу до фінансових ресурсів та міграцію кваліфікованих кадрів. Водночас, кризові умови стимулюють адаптацію бізнесу до нових реалій, формування інноваційних моделей підприємництва та активізацію міжнародної співпраці.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю оцінки поточного стану підприємницьких екосистем, визначення основних викликів та пошуку ефективних механізмів їхнього розвитку. Важливими аспектами є інтеграція цифрових технологій, розширення доступу до венчурного фінансування та формування сприятливого регуляторного середовища. Враховуючи глобальні тенденції, Україна має можливість використати досвід інших країн у сфері повоєнного економічного відновлення, що сприятиме формуванню конкурентоспроможної та стійкої підприємницької екосистеми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Концепція підприємницької екосистеми сформувалася поступово, проходячи еволюційний шлях розвитку під впливом економічних, соціальних і технологічних теорій. Її становлення відбулося у 1990-х роках, коли Джеймс Мур у праці «Хижаки та здобич: нова екологія конкуренції» порівняв компанії з біологічними системами, що взаємодіють та адаптуються до навколишнього середовища. Серед ключових досліджень у цій сфері варто відзначити роботи Нараяна Харіхарана Джоші, Хаміда Хана, Ірфана Раба [1], Бена Шпігеля [2], Даніела Кукієра, Фабіо Кона, Тіма Лайонса [3], Данкана Ізенберга [4], Бреда Фелда [5] та інших. Попри значний внесок науковців, низка аспектів розвитку підприємницьких екосистем та їхнього впливу на національну економіку залишається недостатньо дослідженою, що підтверджує актуальність і наукову значущість цього дослідження.

Відокремлення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значний прогрес у дослідженні розвитку підприємницьких екосистем, недостатньо висвітленими залишаються питання їхньої адаптації до умов повоєнного відновлення, зокрема механізми інтеграції інноваційних рішень та стратегії залучення капіталу в умовах економічної турбулентності. Крім того, потребують додаткового аналізу роль державної політики у стимулюванні підприємництва та ефективність міжнародних партнерств для прискорення економічного відновлення.

Метою статті є комплексний аналіз трансформаційних процесів у сфері підприємництва в умовах повоєнного періоду, визначення ключових викликів, з якими стикається бізнес-середовище, а також окреслення потенційних можливостей для його стійкого розвитку.

Основний матеріал. Підприємницька екосистема є складною багатокомпонентною структурою, що включає взаємопов'язаних та взаємозалежних учасників (підприємців, інвесторів, регуляторні органи, працівників, стейкхолдерів тощо), а також сукупність ресурсів і процесів, які забезпечують її стійкість та динамічний розвиток [6]. Її функціонування ґрунтується на принципах екологічної відповідальності, ефективного використання ресурсів, інноваційного підходу, високої адаптивності та резильєнтності. Взаємодія всіх елементів системи сприяє формуванню сприятливого середовища для підприємницької діяльності, забезпечуючи її соціальну відповідальність та сталий розвиток.

Підприємництво є ключовим елементом підприємницької екосистеми, забезпечуючи її зв'язність та динамічну взаємодію. Воно стимулює економічний розвиток, створює інновації, залучає інвестиції та формує робочі місця. Як інтегруючий фактор, підприємництво об'єднує підприємців, інвесторів, регуляторні органи та освітні установи, сприяючи координації ресурсів і знань. Це забезпечує адаптацію економічної системи до змінних умов і підвищує її гнучкість.

Крім того, підприємництво сприяє сталому розвитку, орієнтуючи діяльність на довгострокові цілі, такі як соціальна відповідальність, екологічна стійкість та інклюзивність. Таким чином, воно не лише стимулює економічне зростання, а й забезпечує збалансовану взаємодію всіх елементів екосистеми.

Станом на 1 січня 2021 року в Україні було 1 855 165 фізичних осіб-підприємців (ФОП), із яких 53,6% чоловіки, а 46,4% – жінки (табл. 1). Така активність свідчить про високу залученість населення до підприємництва, що є важливим чинником економічної стабільності.

Таблиця 1

Кількість зареєстрованих фізичних осіб-підприємців (ФОП) за регіонами України з розподілом за ознакою статі керівника станом на 1 січня 2021-2025 роки

Рік	загальна кількість ФОП, од.	у % до 2021 р.	фізичні особи-підприємці, керівниками яких є			
			чоловіки		жінки	
			кількість, од.	частка, у %	кількість, од	частка, у %
2025	1707677	92,0	863728	50,6	843949	49,4

2024	1588734	85,6	834719	52,5	754015	47,5
2023	1422526	76,7	770147	54,1	652379	45,9
2022	1359002	73,3	721011	53,1	637991	46,9
2021	1855165	100,0	993997	53,6	861168	46,4

Джерело: складено автором на основі [7]

Структура ФОП демонструє доступність бізнесу для всіх, сприяючи збалансованому економічному розвитку. Гендерна динаміка показує зростаючу участь жінок у підприємницькому середовищі, хоча певний дисбаланс ще зберігається. Значна кількість підприємців забезпечує стійкість економіки, створюючи робочі місця та стимулюючи інновації.

Повномасштабне вторгнення росії 24 лютого 2022 року призвело до значного скорочення кількості фізичних осіб-підприємців (ФОП) в Україні. На початку 2023 року їх чисельність знизилася до 1 359 002 осіб (73,3 % від довоєнного рівня). Найбільш постраждали східні регіони через бойові дії та руйнування інфраструктури, що змусило багато підприємств припинити або перемістити свою діяльність на захід країни. Релоковані бізнеси стикалися з новими викликами, але водночас стимулювали розвиток місцевих економік.

Загалом, війна спричинила глибоку трансформацію підприємницького середовища, змушуючи бізнеси шукати нові моделі розвитку. У 2023–2025 роках спостерігалося поступове відновлення: кількість ФОП у 2025 році досягла 1 707 677 осіб (92 % від рівня 2021 року). Гендерний розподіл також змінився — частка жінок серед керівників ФОП зросла з 46,4 % у 2021 році до 49,4 % у 2025 році, що свідчить про поступове досягнення гендерної рівності. Підприємницьке середовище України продовжує адаптуватися, формуючи більш стійку та збалансовану економіку.

Зазнала суттєвих змін не лише кількість ФОП, а й їх географічний розподіл. Розглянемо структурний розподіл фізичних осіб-підприємців за регіонами України та гендерними характеристиками керівників станом на 01.01.2025 р. (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка підприємництва в Україні: кількість ФОП за регіонами та статтю керівника (станом на 1 січня 2025 року)

Територія	загальна кількість ФОП, од.	питома вага, %	фізичні особи-підприємці, керівниками яких є			
			чоловіки		жінки	
			кількість, од.	частка, у %	кількість, од	частка, у %
Україна	**1707677**	**100,00**	**863728**	**50,6**	**843949**	**49,4**
Вінницька	61798	3,62	31138	50,4	30660	49,6
Волинська	40406	2,37	19566	48,4	20840	51,6
Дніпропетровська	139563	8,17	68380	49,0	71183	51,0
Донецька	65760	3,85	33841	51,5	31919	48,5
Житомирська	45875	2,69	23167	50,5	22708	49,5
Закарпатська	41772	2,45	21037	50,4	20699	49,6
Запорізька	51351	3,01	26358	51,3	24993	48,7
Івано-Франківська	53009	3,10	26885	50,7	26124	49,3
Київська	112344	6,58	54398	48,4	57946	51,6
Кіровоградська	32493	1,90	15618	48,1	16875	51,9
Луганська	36210	2,12	18204	50,3	18006	49,7
Львівська	127232	7,45	65032	51,1	62200	48,9
Миколаївська	42327	2,48	20792	49,1	21535	50,9
Одеська	111551	6,53	54202	48,6	57349	51,4
Полтавська	56124	3,29	27569	49,1	28555	50,9
Рівненська	43520	2,55	21275	48,9	22245	51,1
Сумська	34953	2,05	17645	50,5	17308	49,5

Тернопільська	36455	2,13	19290	52,9	17165	47,1
Харківська	129220	7,57	70762	54,8	58458	45,2
Херсонська	24264	1,42	12576	51,8	11688	48,2
Хмельницька	56001	3,28	26065	46,5	29936	53,5
Черкаська	47804	2,80	24789	51,9	23015	48,1
Чернівецька	38454	2,25	19371	50,4	19083	49,6
Чернігівська	35617	2,09	17494	49,1	18123	50,9
м. Київ	243574	14,26	128238	52,6	115336	47,4

Джерело: складено автором на основі [7]

У 2025 році підприємницька активність в Україні поступово відновлюється після скорочення у 2022 році. Найвищий рівень спостерігається в Києві (243 574 ФОП, 14,26 %), що підтверджує його статус головного бізнес-центру. Львівська, Дніпропетровська, Харківська та Одеська області мають високу концентрацію підприємців, а регіони, які найбільше постраждали від війни (Донецька, Луганська), демонструють обмежене відновлення через наслідки бойових дій та нестабільність. Гендерний баланс у підприємництві вирівнюється: у 2025 році жінки становлять 49,4 % керівників ФОП, а чоловіки – 50,6 %. Тенденція до збільшення частки жінок особливо помітна в Хмельницькій (53,5 %), Рівненській (51,1 %), Одеській (51,4 %) та Волинській областях (51,6 %), що може бути наслідком підтримки жіночого підприємництва та соціальних змін.

Загалом, підприємницьке середовище демонструє позитивну динаміку відновлення, хоча окремі регіони ще не досягли довоєнного рівня. Подальший розвиток залежатиме від державної підтримки, стабілізації економіки та сприятливих умов для бізнесу у постраждалих регіонах.

Аналіз динаміки відкриття та закриття фізичних осіб-підприємців (ФОП) в Україні у 2020–2024 рр. свідчить про значні коливання в підприємницькій активності, що були зумовлені економічними, політичними та соціальними факторами (табл. 3).

Таблиця 3

Динаміка відкриття та закриття ФОП за 2020-2024 роки

Показники	2020	2021	2022	2023	2024
Кількість відкритих ФОПів	227096	280960	193268	302626	284878
у % до 2020 року	100,0	123,7	85,1	133,3	125,4
Кількість закритих ФОПів	192258	192368	82525	158390	209750
у % до 2020 року	100,0	100,1	42,9	82,4	109,1

Джерело: складено автором на основі [8, 26]

У 2020–2024 рр. спостерігалися значні зміни в підприємницькій активності України. У 2021 році реєстрація ФОП зросла на 23,7 % через післякризове пожвавлення після COVID-19. У 2022 р. реєстрації знизилися до 85,1 % від рівня 2020 р. через повномасштабне вторгнення росії. 2023 р. відзначився рекордним зростанням нових ФОП (133,3 %), що свідчить про адаптацію бізнесу та підтримку держави. У 2024 р. рівень реєстрацій залишився високим (125,4 %), підтверджуючи стабільність підприємницького відновлення.

Щодо закриття ФОП, у 2020–2021 рр. показники були стабільними (~192 тис), але у 2022 році спостерігалося різке зниження (42,9 %), оскільки підприємці намагалися зберегти діяльність. У 2023 р. кількість ліквідацій зросла до 158 390 (82,4 %), що свідчить про складнощі бізнесу. У 2024 р. закриття ФОП досягло 209 750 (109,1 %), що вказує на загострення проблем ведення бізнесу через фінансові, економічні та ринкові виклики.

Підприємницьке середовище України демонструє ознаки відновлення, але складні умови ведення бізнесу потребують державної підтримки, фінансових стимулів і спрощення регуляторних процедур. Інноваційні хаби, бізнес-асоціації, стартапи та освітні програми сприяють розвитку стійкої економіки та підприємницьких екосистем.

Розглянемо приклади найбільш дієві структури підприємницьких екосистем в Україні на сьогоднішній день:

1. Інноваційні парки та хаби. В Україні функціонує низка інноваційних парків та хабів, які відіграють ключову роль у розвитку підприємницької екосистеми та сприяють інтеграції технологічних рішень у бізнес-середовище.

Серед найбільш значущих об'єктів можна виділити: UNIT.City – найбільший інноваційний парк України, що об'єднує стартапи, інвесторів та освітні програми, створюючи сприятливе середовище для розвитку технологічного бізнесу [8]; iHUB – мережа бізнес-інкубаторів, орієнтована на підтримку технологічних стартапів шляхом надання інфраструктури, менторської підтримки та доступу до інвестицій [9]; Sector X – акселератор, який допомагає стартапам залучати інвестиції та масштабувати бізнес, забезпечуючи експертний супровід та доступ до міжнародних ринків [10]; Промприлад.Реновація – інноваційний парк в Івано-Франківську, що функціонує на базі ревіталізованого промислового комплексу та об'єднує бізнесові, освітні та культурні проєкти [11]; LvivTech.City – технологічний парк у Львові, що сприяє розвитку IT-сектору та інноваційних компаній, забезпечуючи сучасну інфраструктуру та можливості для співпраці [12].

Вище зазначені інноваційні простори відіграють важливу роль у формуванні сучасної економіки, сприяючи розвитку підприємництва, залученню інвестицій та інтеграції передових технологій у бізнес-процеси. Їхня діяльність спрямована на створення сприятливого середовища для інновацій, що є важливим чинником економічного зростання та конкурентоспроможності України.

2. Бізнес-асоціації. В Україні функціонує низка бізнес-асоціацій, які відіграють важливу роль у розвитку підприємницької діяльності та формуванні сприятливого бізнес-середовища. Ці організації сприяють налагодженню діалогу між бізнесом та державою, забезпечують підтримку підприємців, аналітичні дослідження, консультації та адвокацію їхніх інтересів.

Серед ключових бізнес-асоціацій України можна виділити: Європейська Бізнес Асоціація (EBA) – одна з найбільших бізнес-асоціацій України, яка об'єднує компанії, що прагнуть розвивати прозоре та конкурентоспроможне бізнес-середовище [13]; Спілка Українських Підприємців (СУП) – організація, що представляє інтереси малого та середнього бізнесу, надаючи консультаційну підтримку та сприяючи розвитку підприємництва [14]; Українська Рада Бізнесу (УРБ) – об'єднання численних бізнес-асоціацій, яке працює над створенням рівних умов ведення бізнесу та боротьбою з корупцією [15]; Американська торговельна палата в Україні – організація, що представляє інтереси американських компаній в Україні та сприяє розвитку міжнародного бізнес-партнерства [16]; Український союз промисловців і підприємців (УСПП) – асоціація, що об'єднує представників промислового сектору та сприяє розвитку виробничого бізнесу [17]; Асоціація «Український клуб аграрного бізнесу» – організація, що підтримує аграрний сектор та сприяє впровадженню інновацій у сільське господарство [18].

На нашу думку, саме ці бізнес-асоціації відіграють важливу роль у формуванні економічної політики, сприяють залученню інвестицій та розвитку підприємницької діяльності в Україні. Їхня діяльність спрямована на створення сприятливих умов для ведення бізнесу, підвищення конкурентоспроможності українських компаній та інтеграцію на міжнародні ринки.

3. Освітні програми навчання підприємництва та акселератори. В Україні діє низка освітніх програм та акселераторів, спрямованих на розвиток підприємницьких навичок, підтримку стартапів та стимулювання інноваційної діяльності. Такі ініціативи відіграють важливу роль у формуванні сучасної бізнес-екосистеми, забезпечуючи підприємцям доступ до знань, менторської підтримки та фінансових ресурсів.

Серед ключових освітніх програм та акселераторів можна виділити: Школа малого і середнього підприємництва – навчальна програма, орієнтована на розвиток управлінських та фінансових навичок підприємців, що сприяє ефективному веденню бізнесу [19]; Startup Ukraine – освітня платформа, яка надає підприємцям практичні знання щодо створення та масштабування бізнесу, а також доступ до експертної підтримки [20]; Creative Enterprise Ukraine – програма, спрямована на розвиток креативного підприємництва, що допомагає учасникам трансформувати творчі ідеї у стійкі бізнес-моделі [21]; Ukrainian Startup Fund – державний фонд, який підтримує інноваційні стартапи шляхом надання грантів та фінансування перспективних бізнес-ідей [22]; TechUkraine – платформа, що сприяє розвитку технологічного підприємництва, об'єднуючи стартапи, інвесторів та освітні ініціативи [23]; Radar Tech – акселератор, який допомагає технологічним стартапам інтегруватися у великі компанії та отримати доступ до корпоративних ресурсів [24]; 1991 Open Data Incubator – інкубатор, що підтримує стартапи, які працюють з відкритими даними, сприяючи їхньому розвитку та впровадженню інноваційних рішень [25].

Зазначені освітні програми та акселератори відіграють важливу роль у формуванні підприємницької культури, сприяють розвитку інноваційного бізнесу та інтеграції українських стартапів у міжнародні ринки. Їхня діяльність спрямована на створення сприятливого середовища для підприємців, що є важливим чинником економічного зростання та конкурентоспроможності України.

4. Кластери та галузеві екосистеми. В Україні активно розвивається кластерна модель економіки, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємств та регіональному розвитку. Окрім агроекосистем та меблевих і машинобудівних кластерів, варто відзначити такі галузеві об'єднання:

- Індустріальні кластери, які включають підприємства, що спеціалізуються на виробництві промислової продукції, зокрема в металургії та хімічній промисловості. Кластер промислових інновацій сприяє інтеграції наукових розробок у виробничі процеси.
- IT-кластери, як важливий сегмент економіки, що об'єднує компанії, які працюють у сфері інформаційних технологій. Львівський IT-кластер активно підтримує стартапи та освітні ініціативи [27].
- Енергетичні кластери, які зосереджені на розвитку відновлюваних джерел енергії та енергоефективних технологій. Кластер зеленої енергетики сприяє впровадженню інновацій у сфері сонячної та вітрової енергетики.
- Туристичні та культурні кластери, які формуються навколо історичних та природних пам’яток, сприяючи розвитку регіонального туризму. Карпатський туристичний кластер є одним із прикладів успішного об'єднання підприємств у сфері гостинності та рекреації.

Кластерний підхід дозволяє підприємствам, що належать до підприємницьких екосистем ефективніше взаємодіяти, обмінюватися досвідом та ресурсами, а також залучати інвестиції для розвитку інноваційних технологій. Його впровадження сприяє формуванню стійкої економічної екосистеми, що відповідає сучасним викликам глобального ринку.

5. Стартап-екосистема. Стартап-екосистема України демонструє динамічний розвиток, що підтверджується її зростанням у міжнародних рейтингах та активним залученням інвестицій.

Бізнес-інкубатори та акселератори відіграють ключову роль у підтримці стартапів, забезпечуючи їм доступ до менторства, фінансування та необхідних ресурсів. В Україні активно функціонують структури, що сприяють розвитку молодих компаній, а також стартап-школи, що працюють на базі університетів та наукових установ.

Український ринок венчурного капіталу поступово розширюється, залучаючи інвесторів, які підтримують інноваційні проєкти. Щороку стартапи залучають значні обсяги фінансування, що сприяє їхньому розвитку. Важливу роль відіграють венчурні фонди, що інвестують у перспективні технологічні компанії.

Слід відмітити, що Україна має низку стартапів, які здобули міжнародне визнання: Grammarly – платформа для перевірки граматики та стилістики текстів англійською мовою [28]; GitLab – хмарна DevOps-платформа для розробки програмного забезпечення [29]; Preply – міжнародна освітня платформа для пошуку онлайн-репетиторів [30]; People.ai – платформа, що використовує штучний інтелект для оптимізації бізнес-процесів [31]; Petcube – розробник смарт-гаджетів для взаємодії з домашніми тваринами [32]; Reface – додаток для створення відео з заміною обличь за допомогою штучного інтелекту [33]; Liki24 – сервіс онлайн-доставки ліків [34].

Попри позитивну динаміку, стартап-екосистема стикається з низкою викликів, зокрема міграцією талантів та необхідністю розширення доступу до фінансування. Водночас держава впроваджує цільові політики, включаючи податкові пільги, дерегуляцію та грантові програми, що сприяють розвитку інноваційного середовища.

Загалом, стартап-екосистема України демонструє стійкість та здатність адаптуватися до глобальних викликів. Подальший розвиток залежатиме від ефективної взаємодії між державою, бізнесом та науковими установами, що сприятиме формуванню сприятливого середовища для інновацій.

Повоєнне відновлення підприємницьких екосистем України — складний процес, що потребує стратегічного підходу. Основними викликами є руйнування інфраструктури, дефіцит виробничих потужностей та логістичних центрів, що стримує економічне зростання. Фінансова нестабільність обмежує доступ до кредитів та інвестицій, змушуючи підприємців шукати альтернативні джерела фінансування.

Водночас, цифровізація та впровадження інновацій сприяють ефективності бізнесу й інтеграції у глобальні економічні процеси. Значний потенціал у сфері IT та технологічних

стартапів може стимулювати зростання. Міжнародна підтримка, зокрема співпраця з фінансовими установами та залучення інвесторів, відіграє ключову роль у стабілізації бізнес-середовища та створенні сприятливих умов для його розвитку.

Висновки. Стан та розвиток підприємницьких екосистем в економіці України у контексті повоєнного відновлення визначаються низкою викликів і можливостей. Війна суттєво вплинула на бізнес-середовище, спричинивши руйнування інфраструктури, втрату людського капіталу та зниження інвестиційної привабливості. Однак, водночас з цими труднощами відкриваються перспективи для створення нових механізмів економічного зростання, спрямованих на інноваційність, цифровізацію та інтеграцію міжнародних стандартів управління. Успішне відновлення залежить від ефективної державної політики, що має забезпечити сприятливі умови для підприємництва, фінансову підтримку та розвиток інноваційної екосистеми. Ключовими напрямами розвитку підприємницьких екосистем є стимулювання стартап-культури, залучення іноземних інвестицій та створення інфраструктури для швидкої адаптації бізнесу до нових викликів. Важливим чинником є розвиток кооперації між державним сектором, бізнесом та науковими установами, що сприятиме формуванню сучасних моделей підприємництва, здатних до гнучкого реагування на глобальні тенденції.

Перспективи подальших досліджень зосереджуються на розробці ефективних механізмів інтеграції підприємницьких екосистем у глобальні ринки, аналізі впливу регуляторної політики на розвиток бізнесу та вивченні можливостей залучення венчурного капіталу. Окрім того, особливу увагу слід приділити моделюванню сценаріїв економічного відновлення з урахуванням міжнародного досвіду та специфіки українського ринку, що дозволить сформувати стійку, інноваційно орієнтовану підприємницьку екосистему.

Список літератури

1. Niharika Hariharan Joshi, Hamza Khan, and Istvan Rab. A design-led approach to embracing an ecosystem strategy. *MCKinsey&Company*. July 2021. URL: https://www.mckinsey.com/~/media/mckinsey/business%20functions/mckinsey%20design/our%20insights/a%20design%20led%20approach%20to%20embracing%20an%20ecosystem%20strategy/a-design-led-approach-to-embracing-an-ecosystem-strategy.pdf?shouldIndex=false (дата звернення: 18.11.2024)

2. Spigel B. The relational organization of entrepreneurial ecosystems. *Entrepreneurship Theory and Practice.* № 41. 2017. pp. 49–72. URL: https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1111/etap.12167 (дата звернення: 19.11.2024)

3. Cukier, D., Kon, F., & Lyons, T.S. Software startup ecosystems evolution: The New York City case study. 2nd International Workshop on Software Startups, IEEE International Technology Management Conference, Trondheim. 13-15 June 2016. URL: https://ieeexplore.ieee.org/abstract/document/9026150 (дата звернення: 19.11.2024)

4. Isenberg, D. The entrepreneurship ecosystem strategy as a new paradigm for economic policy: Principles for cultivating entrepreneurship, invited presentation at the Institute of International and European Affairs, Dublin, Ireland, 12 May 2011 URL: https://www.researchgate.net/profile/Daniel-Isenberg/publication/309328841_Case-Narrative-Manizales-Mas-and-Scale-Up-Milwaukee.pdf#page=70 (дата звернення: 19.11.2024)

5. Feld B. Startup communities: Building an entrepreneurial ecosystem in your city. Hoboken, NJ: John Wiley. № 5. 2012. pp. 25-28.

6. Кобік В.А. Підприємницька екосистема: поняття, генезис та складові елементи. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки.* № 80, 2024. С. 163-169 URL: http://journals-lute.lviv.ua/index.php/visnyk-econom/article/view/1763/1661 (дата доступу: 27.05.2025)

7. Державна служба статистики України. Підприємництво в Україні: статистичні дані та аналітика. Офіційний сайт. URL: https://stat.gov.ua/uk/search?search_api_fulltext=%D0%BF%D1%96%D0%B4%D0%BF%D1%80%D0%B8%D1%94%D0%BC%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%82%D0%B2%D0%BE (дата доступу: 27.05.2025)

8. UNIT.City. Інноваційний парк UNIT.City. Офіційний сайт. URL: https://unit.city/about/ (дата звернення: 27.05.2025).

9. iHUB. Хаб для стартапів та технологічних компаній iHUB Офіційний сайт. URL: https://ihub.ua/ (дата звернення: 27.05.2025).

10. Sector X. Акселератор Sector X. Офіційний сайт. URL: https://uaspectr.com/2020/01/17/ukrayinska-platforma-sector-x-zapustyla-akseleratyvnomu-hab/ (дата звернення: 27.05.2025).

11. Промприлад.Реновація. Інноваційний центр. Офіційний сайт. URL: https://promprylad.ua/ua/ (дата звернення: 27.05.2025).
12. LvivTech.City. Інноваційний парк LvivTech.City. Офіційний сайт. URL: https://www.lviv-tech.city/ (дата звернення: 27.05.2025).
13. Європейська Бізнес Асоціація (EBA). Офіційний сайт. URL: https://eba.com.ua/ (дата звернення: 27.05.2025).
14. Спілка Українських Підприємців (СУП). Офіційний сайт. URL: https://sup.org.ua/ (дата звернення: 27.05.2025).
15. Українська Рада Бізнесу (УРБ). Офіційний сайт. URL: https://urb.org.ua/ (дата звернення: 27.05.2025).
16. Американська торговельна палата в Україні. Офіційний сайт. URL: https://chamber.ua/ua/ (дата звернення: 27.05.2025).
17. Український союз промисловців і підприємців (УСПП). Офіційний сайт. URL: https://uspp.ua/ (дата звернення: 27.05.2025).
18. Асоціація «Український клуб аграрного бізнесу». Офіційний сайт. URL: https://www.ucab.ua/ua (дата звернення: 27.05.2025).
19. Школа малого і середнього підприємництва. Офіційний сайт. URL: https://ufuture.com/uk/sotsialni-investitsiyi/shkola-malogo-i-srednego-predprinimatelstva/ (дата звернення: 27.05.2025).
20. Startup Ukraine. Освітня платформа Startup Ukraine. Офіційний сайт. URL: https://startupukraine.com/ (дата звернення: 27.05.2025).
21. Creative Enterprise Ukraine. Офіційний сайт. URL: https://houseofeurope.org.ua/programme/creative-enterprise-ukraine (дата звернення: 27.05.2025).
22. Ukrainian Startup Fund. Офіційний сайт. URL: https://usf.com.ua/ (дата звернення: 27.05.2025).
23. TechUkraine. Платформа TechUkraine. Офіційний сайт. URL: https://techukraine.org/ (дата звернення: 27.05.2025).
24. Radar Tech. Акселератор Radar Tech. Офіційний сайт. URL: https://radartech.com.ua/ (дата звернення: 27.05.2025).
25. 1991 Open Data Incubator. Інкубатор 1991 Open Data Incubator. Офіційний сайт. URL: https://techukraine.org/portfolio/1991-open-data-incubator/ (дата звернення: 27.05.2025).
26. Динаміка закриття ФОПів у 2024 році // Бізнес.Дія. Офіційний сайт. URL: https://business.diia.gov.ua/news/dynamika-zakryttia-fopiv-u-2024-rotsi (дата звернення: 27.05.2025).
27. Львівський IT-кластер. Офіційний сайт. URL: https://itcluster.lviv.ua/ (дата звернення: 27.05.2025).
28. Grammarly. Офіційний сайт. URL: https://www.grammarly.com/grammar-check (дата звернення: 27.05.2025).
29. GitLab. Офіційний сайт. URL: https://about.gitlab.com/solutions/devops-platform/ (дата звернення: 27.05.2025).
30. Preply. Офіційний сайт. URL: https://preply.com/ua/ (дата звернення: 27.05.2025).
31. People.ai. Офіційний сайт. URL: https://uaspectr.com/2020/09/24/istoriya-people-ai/ (дата звернення: 27.05.2025).
32. Petcube. Офіційний сайт. URL: https://petcube.com/ (дата звернення: 27.05.2025).
33. Reface. Офіційний сайт. URL: https://reface.ai/ (дата звернення: 27.05.2025).
34. Liki24. Офіційний сайт. URL: https://liki24.com/uk/ (дата звернення: 27.05.2025).

References

1. Niharika Hariharan Joshi, Hamza Khan, and Istvan Rab. (2021) A design-led approach to embracing an ecosystem strategy. *MCKinsey&Company*. Retrieved from https://www.mckinsey.com/~/media/mckinsey/business%20functions/mckinsey%20design/our%20%20an%20ecosystem%20strategy/a-design-led-approach-to-embracing-an-ecosystem-strategy.pdf?shouldIndex=false
2. Spigel B. (2017) The relational organization of entrepreneurial ecosystems. E*ntrepreneurship Theory and Practice*. 41. 49–72. Retrieved from https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1111/etap.12167
3. Cukier, D., Kon, F., & Lyons, T.S. (2016) Software startup ecosystems evolution: The New York City case study. *2nd International Workshop on Software Startups, IEEE International*

Technology Management Conference, Trondheim. Retrieved from https://ieeexplore.ieee.org/abstract/document/9026150

4. Isenberg, D. (2021) The entrepreneurship ecosystem strategy as a new paradigm for economic policy: Principles for cultivating entrepreneurship, invited presentation at the Institute of International and European Affairs, Dublin, Ireland Retrieved from https://www.researchgate.net/profile/Daniel-Isenberg/publication/309328841_Case-Narrative-Manizales-Mas-and-Scale-Up-Milwaukee.pdf#page=70

5. Feld B. (2012) Startup communities: Building an entrepreneurial ecosystem in your city. Hoboken, NJ: John Wiley. 5. 25-28.

6. Kobik V.A. (2024) Pidpryiemnytska ekosystema: poniattia, henezys ta skladovi elementy [Entrepreneurial ecosystem: concept, genesis, and structural elements]. *Visnyk Lvivskoho torhovelno-ekonomichnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, (80), 163-169. Retrieved from http://journals-lute.lviv.ua/index.php/visnyk-econom/article/view/1763/1661 [In Ukrainian].

7. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Pidpryiemnytstvo v Ukraini: statystychni dany ta analityka [Entrepreneurship in Ukraine: statistical data and analytics]. Retrieved from https://stat.gov.ua/uk/search?search_api_fulltext=% B4%D0%BF%D1%80%D0%B8%D1%94%D0%BC%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%82%D0%B2%D0%BE [In Ukrainian].

8. UNIT.City. Innovatsiinyi park UNIT.City [UNIT.City Innovation Park]. Retrieved from https://unit.city/about/ [In Ukrainian].

9. iHUB. Khab dlia startapiv ta tekhnolohichnykh kompanii iHUB [Hub for startups and tech companies iHUB]. Retrieved from https://ihub.ua/ [In Ukrainian].

10. Sector X. (2020) Akselerator Sector X [Sector X Accelerator]. Retrieved from https://uaspectr.com/2020/01/17/ukrayinska-platforma-sector-x-zapustyla-akseleratyvnomu-hab/ [In Ukrainian].

11. Promprylad.Renovatsiia. Innovatsiinyi tsentr [Promprylad.Renovation Innovation Center]. Retrieved from https://promprylad.ua/ua/ [In Ukrainian].

12. LvivTech.City. Innovatsiinyi park LvivTech.City [LvivTech.City Innovation Park]. Retrieved from https://www.lviv-tech.city/ [In Ukrainian].

13. Yevropeiska Biznes Asotsiatsiia (EBA) [European Business Association]. Retrieved from https://eba.com.ua/ [In Ukrainian].

14. Spilka Ukrainskykh Pidpryiemtsiv (SUP) [Union of Ukrainian Entrepreneurs]. Retrieved from https://sup.org.ua/ [In Ukrainian].

14. Ukrainska Rada Biznesu (URB) [Ukrainian Business Council]. Retrieved from https://urb.org.ua/ [In Ukrainian].

16. Amerykanska torhovelna palata v Ukraini [American Chamber of Commerce in Ukraine]. Retrieved from https://chamber.ua/ua/ [In Ukrainian].

17. Ukrainskyi soiuz promyslovtsiv i pidpryiemtsiv (USPP) [Ukrainian Union of Industrialists and Entrepreneurs]. Retrieved from https://uspp.ua/ [In Ukrainian].

18. Asotsiatsiia «Ukrainskyi klub ahrarnoho biznesu» [Association "Ukrainian Agribusiness Club"]. Retrieved from https://www.ucab.ua/ua [In Ukrainian].

19. Shkola maloho i serednoho pidpryiemnytstva [School of Small and Medium Entrepreneurship]. Retrieved from https://ufuture.com/uk/sotsialni-investitsiyi/shkola-malogo-i-srednego-predprinimatelstva/ [In Ukrainian].

20. Startup Ukraine. Osvitnia platforma Startup Ukraine [Educational Platform Startup Ukraine]. Retrieved from https://startupukraine.com/ [In Ukrainian].

21. Creative Enterprise Ukraine. Retrieved from https://houseofeurope.org.ua/programme/creative-enterprise-ukraine [In Ukrainian].

22. Ukrainian Startup Fund. Retrieved from https://usf.com.ua/ [In Ukrainian].

23. TechUkraine. Platforma TechUkraine [TechUkraine Platform]. Retrieved from https://techukraine.org/ [In Ukrainian].

24. Radar Tech. Akselerator Radar Tech [Radar Tech Accelerator]. Retrieved from https://radartech.com.ua/ [In Ukrainian].

25. 1991 Open Data Incubator. Inkubator 1991 Open Data Incubator [1991 Open Data Incubator]. Retrieved from https://techukraine.org/portfolio/1991-open-data-incubator/ [In Ukrainian].

26. Dynamika zakryttia FOPiv u 2024 rotsi [Dynamics of FOP in 2024]. Retrieved from https://business.diia.gov.ua/news/dyttia-fopiv-u-2024-rotsi [In Ukrainian].

27. Lvivskyi IT-klaster [Lviv IT Cluster]. Retrieved from https://itcluster.lviv.ua/

28. Grammarly. Retrieved from https://www.grammarly.com/grammar-check [In Ukrainian].

29. GitLab. Retrieved from https://about.gitlab.com/solutions/devops-platform/ [In Ukrainian].

30. Preply. Retrieved from https://preply.com/ua/ [In Ukrainian].
31. People.ai. Retrieved from https://uaspectr.com/2020/istoriya-people-ai/ [In Ukrainian].
32. Petcube. Retrieved from https://petcube.com/ [In Ukrainian].
33. Reface. Retrieved from https://reface.ai/ [In Ukrainian].
34. Liki24. Retrieved from https://liki24.com/uk/ [In Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 12.06.2025
Прийнята до публікації 23.06.2025
Опубліковано онлайн 25.07.2025